

**ZAKLJUČKI POSVETA "KRIZA IN ZAPOSLOVANJE
INVALIDNIH OSEB", UNIVERZITETNI ZAVOD ZA
REHABILITACIJO INVALIDOV LJUBLJANA, 14.11.1989**

Stališča in predloge, ki so jih sporočile tri delovne skupine, katerih teme so bile: alternativne in dopolnilne oblike zaposlovanja invalidnih oseb, pravno-finančni vidiki zaposlovanja invalidnih oseb in zaposlovanje invalidnih oseb v zasebnem sektorju, je mogoče povezati v naslednje zaključke, ki pomenijo tudi odgovor na vprašanje, kaj storiti oziroma kako delovati.

I. Pri oblikovanju in izvajanju aktivne politike zaposlovanja je potrebno posebej dopolniti in izvajati vse tiste *uveljavitvene ukrepe*, ki omogočajo čim večje zaposlitvene možnosti invalidnim osebam oziroma jim odpirajo "trg dela". Med te ukrepe spadajo:

a) *neposredno spodbujanje zaposlovanja* v obliki "podprtih" (subvencioniranih) delovnih mest ali posebnih delovnih združb (enklav, delavnic) znotraj delovnih organizacij;

b) *pogojno spodbujanje zaposlovanja* s pomočjo kvotno-stimulativnega sistema, ki upošteva velikost delovne organizacije, organizacijsko-tehno-

loške in regionalno-gospodarske ("branžne") razmere;

c) *denarna podpora zaposlovanju* v obliki kreditov, dotacij (subvencij) in davčnih olajšav za odpiranje in ohranjanje delovnih mest za invalidne osebe v družbenem in zasebnem sektorju, pri čemer je oblika stimulacije delodajalcev podrejena osnovnemu cilju, to je zagotovitvi večjega števila stalnih in primernih delovnih mest;

d) *reorganizacija delovnega časa* v obliki njegovega prožnega prilagajanja delovni zmogljivosti invalidnih oseb;

e) *reorganizacija delovnega procesa* v obliki (raz)delitve dela, upoštevanje različno sposobnost delavcev;

f) *uvajanje novih oblik zaposlovanja*, kot so "projekti z industrijo oziroma delodajalcem", pri čemer kaže posebej podpreti odpiranje zaposlitvenih možnosti na agrarnem in hortikulturnem področju;

g) *podpora samozaposlovanju invalidnih oseb* v oblikah, kot so *delo na domu, lastne obratovalnice (delavnice, obrt) in zadruga (invalidske kooperative)*;

h) *razvijanje in utrjevanje sistema invalidskih delavnic*, pri čemer naj bi se ohranila sedanja merila glede deleža zaposlenih invalidnih oseb, okrepila pa naj bi se njihova gospodarska in kadrovska osnova;

i) *podpora zaposlovanju v zasebnem sektorju* z izenačenjem njegovih možnosti pridobiti si ugodnosti (kredite, dotacije in olajšave) pod enakimi pogoji kot v družbenem sektorju;

j) **podpora nepodjetniškim oblikam zaposlitve invalidnih oseb**, ki so nesposobne za smiselno pridobitno zaposlitev, na primer v obliki centrov za delovno aktivnost.

II. Izpeljava teh uveljavitvenih ukrepov je povezana z naslednjimi pravnimi in finančnimi ureditvami, ki izhajajo iz ključnega načela, da je z njimi potrebno spodbujati zaposlovanje invalidnih oseb:

a) **Zakonodaja:**

- vsa določila mednarodnih konvencij, ki jih je podpisala naša država in se nanašajo na usposabljanje in zaposlovanje invalidnih oseb, je potrebno upoštevati ob spremembah pokojninsko-invalidske zakonodaje; pri tem je potrebno posebej poskrbeti, da se v zakonodajo vpelje sodobna opredelitev (definicija) invalidnosti;

- pravno-formalno je potrebno v pravicah do usposabljanja in pomoči pri zaposlitvi izenačiti vse skupine invalidnih oseb tako, da bodo uživale enako varstvo, kot ga sedaj delovni invalidi;

- zakon o usposabljanju in zaposlovanju invalidnih oseb je potrebno utrditi z jasnimi določili glede kadrov (izvajalcev), programskih (organizacijsko-izvedbenih) pristopov in njihovega financiranja iz enotnega, združenega vira na republiški ravni; namere tega zakona je potrebno v kar največji meri tudi

uskladiti z zakonom o podjetjih in (morebitnim) zakonom o zasebnem delu;

- določbo o kvotnem sistemu (19. člen ZUZIO) je potrebno operacionalizirati s posebnim pravnim aktom (pravilnikom)

b) Financiranje:

- viri (denarna osnova) usposabljanja in zaposlovanja morajo postati jasno razpoznavni, trdno opredeljeni in povezani na nacionalni ravni;

- v finančni zgradbi (načrtu) poslovanja Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja naj se (ponovno) jasno določijo sredstva za poklicno usposabljanje (rehabilitacijo), ki bodo ustrezala dejanskim potrebam po teh programih;

- pri podpiranju gospodarske ("tehnološke") prenove s pomočjo t.i. "razvojnega dinarja" naj se kot prednostno merilo upošteva tudi ustvarjanje možnosti za zaposlovanje invalidnih oseb;

- sistem gospodarskih olajšav, ki jih sedaj uživajo invalidske delavnice, je potrebno v celoti ohraniti;

- proučiti je potrebno možnosti za oprostitev plačevanja prometnega davka za izdelke, ki jih proizvajajo invalidne osebe.

Odrpta vprašanja, na katera bo še potrebno odgovoriti in izhajajo iz stališča III. skupine, so naslednja:

1. Ali sploh, in če že, katere pogoje naj bi izpolnjevali zasebni delodajalci, če bi želeli uživati ugodnosti (spodbude) za usposabljanje in zaposlovanje invalidnih oseb?

2. Ali se pri odpiranju delovnih mest pri družbenih in zasebnih delodajalcih odpovedati in dati prednost kreditom in oprostitvam?

3. Ali nadomeščati izgubo (zmanjšanje) delovne sposobnosti z oprostitvami davkov in prispevkov ne pa (tudi) z neposrednim finančnim nadomestilom?

Na osnovi pisnih predlog poročevalcev vseh treh skupin pripravil:

Tone Brejč